НАОДИНЦІ З АКУЛАМИ

Втратити руку чи ногу — значить мигцем заглянути у вічі смерті.

Уявіть собі, що рука, на якій ви носили браслет з годинником, десь перетворюється на порох, а нога з рідними і звичними жовнами згоряє дотла… Всьому, що залишилося від вашого тіла, нестерпно з цим миритись.

Бен Аміно втратив ліву руку — від самого ліктя: її зжерла акула. Акула кинулась на нього в далекій єгипетській бухті Червоного моря, де він знімав під водою фільм для американської кінокомпанії, і перетворила Бена у криваве місиво. Тільки дивом пощастило йому вибратися на гребінь коралового рифу. Але ще більше диво учинив його син Деві: на маленькому літаку "Остер" він долетів з непритомним, покаліченим батьком до Каїра.

Мало того, що Деві перехвилювався по дорозі до лікарні за пораненого батька, — десятирічний хлопчик пережив немало страшних хвилин, уперше в житті ведучи літак.

— Бідний хлопчина!

Бен, зціпивши зуби, повторював ці слова, хоч ні разу не вимовив їх уголос в присутності сина.

Бен був різкий та до того ж і не дуже добре розумів дитину; тільки в лікарні, вже опам'ятавшись, він усвідомив, яку витримку проявив хлопець, щасливо доставивши його до Каїра. А Деві стояв біля постелі Бена і сердився, що батько примусив його пережити таке випробування.

— Здорово все це в тебе вийшло! — слабким голосом промовив Бен, поглядаючи на сина з якоюсь несміливою надією.

Деві нічого не відповів. Бен зрозумів: нелегко буде зламати перепону, що відділяє його від сина, і стати вдячливим батьком, який шукає прихильності своєї дитини, а не тією відчуженою і дратівливою людиною, якою звик бачити його Деві.

— Цього разу, — сказав Бен хлопцеві, — я зроблю спеціальну клітку.

— Яку? — неприязно перепитав Деві, не показуючи, як він ставиться до наміру батька повернутися в Акулячу бухту.

— Звичайно, залізну! — як завжди нетерпляче огризнувся Бен.

Але він тут-таки постарався це загладити. Йому треба навчитися розмовляти іншим тоном, хоч сорокарічній людині й нелегко раптом заговорити лагідно, якщо вона ніколи цього не вміла.

— Клітка маленька, така, щоб можна було стати на повний зріст під водою і без будь-якої небезпеки знімати звідти акул, — пояснив Бен. — Ти всередині, а вони зовні. Таку клітку мав на своєму судні Кусто. Але моя повинна бути значно меншою і легшою: її ж доведеться перевозити невеликим літаком.

— А як же ти літатимеш з однією рукою? — запитав Деві.

— Мені ж відрізали ліву руку, — відповів Бен. — А для "Остера" вона не потрібна. Керувати я можу і правою. Це — найголовніше…

— Хто ж тобі дозволить літати з однією рукою?

— Ніхто не знає, — сказав Бен. — Адже минуло вже вісім місяців. А з літаком тоді нічого не сталося. Звідки їм знати, що я втратив руку? Наступний медичний огляд тільки в листопаді, а на той час нас уже давно не буде в Єгипті. Літак я зможу дістати, навіть коли в мене протез… Ніхто нічого й не подумає…

Він удавав, наче все йде як по маслу, і раптом зрозумів: Деві, навпаки, старається переконати його, що їм доведеться скрутно.

Деві не хотів повертатися в Акулячу бухту. Він боявся знову побачити, як батько, покалічений і весь у крові, піднімається з моря. Хлопець не хотів згадувати, як це страшно тягнути батька в літак, запускати машину, піднімати її в повітря, вести по курсу, відшукувати аеродром і, нарешті, робити посадку серед величезних повітряних кораблів, стараючись не розбитися вщент.

— Цього разу, — запевнив Бен, терпляче переборюючи спробу Деві заховатись у свою шкаралупу, — нещасного випадку бути не може. Обіцяю тобі…

Як можна було це обіцяти? Але що ж йому лишалося робити?

Бен ще й сам не знав, що робитиме. Знімаючи останній раз під водою фільм про акул для компанії "Комершл філм", він сподівався, що на зароблені гроші зможе повезти сина додому і влаштувати його там у пристойну школу чи найняти когось, хто його доглядатиме. Але вісім місяців перебування в лікарні, лікарі і плата за квартиру, поки він хворів, з'їли всі заощадження. У нього не лишилося грошей навіть на проїзд до Нью-Йорка чи Бостона, де йому з хлопцем треба прожити кілька місяців, поки знайдеться робота для колишнього льотчика з однією рукою, зате без дружини.

— Хочеш поїхати зі мною і подивитись, як роблять клітку? — запитав він у сина.

— Хочу, — тихо відповів Деві.

— Ну, ходімо! — з удаваною бадьорістю запропонував батько.

* * *

Бен накидав креслення клітки і умовив місцевого коваля з великої авторемонтної майстерні спробувати зробити її. Грек-десятник дав дозвіл (заховавши в кишеню фунт стерлінгів), а коваль-египтянин із своїм помічником — він був молодший за Деві, якому вже сповнилось одинадцять років, — взявся кувати з кутового заліза і смуг м'якої сталі чотири стінки клітки.

— Двері краще зробити вгорі, — сказав коваль, приварюючи стальні смуги до кутового заліза на промасленій підлозі гаража.

— У воді мені може забракнути сили її відчинити, — заперечив Бен, піднявши над головою свої півтори руки і вдаючи, що штовхає ними кришку.

— Але ці дверцята надто великі, бачите, які вони довгі, — знизав плечима коваль. — З ними нелегко буде впоратись.

— Нічого, якось дам раду, — наполягав Бен.

Він спробував пояснити свій задум Деві, але син, здавалося, слухав з такою байдужістю, що Бен замовк і дав можливість йому самому дивитись, як іде робота. Бен не раз помічав, що хлопець дуже спостережливий, але терпіти не може, коли його учать.

Сам він уважно стежив, щоб усе було як слід: як коваль ріже метал, зварює його і просвердлює отвори, — але поступово льотчика почала цікавити не клітка, а зовсім інше. Його увагу привернуло ставлення високого смуглявого коваля до свого помічника — десятирічного хлопчика-араба.

Цей маленький обірваний єгиптянин, якого звали Махмудом, був одягнений у синю спецівку, таку замащену залізним пилом і маслом, що вона стала схожа на іржавий панцир. Його ноги були надто малі для

стоптаних двопудових черевиків, у яких він човгав по кузні; працюючи мов справжній майстровий, він не промовляв жодного слова.

Підмайстер був з нього чудовий, хлопець точно знав, куди і в яку секунду підкласти стальну смугу, не чекаючи, щоб йому про це сказали; коваль працював, наче хірург, якому прислужує добре навчений асистент.

— Не так! — гримнув коваль і відкинув убік зубило.

Цього разу хлопчина схибив і подав не те, що треба.

Коваль почав лаяти свого помічника, і це не сподобалось Бену. Але хлопець терпляче змовчав і кинувся до крана, щоб налити води в жерстянку, куди коваль занурив гарячі свердла. Повертаючись назад, хлопець спіткнувся і облив коваля брудною водою; той обернувся і дав йому потиличника.

— Ану, тихше!.. — сказав Бен.

Коваль глянув на Бена. Він був удвоє вищий за льотчика і зовсім не злякався сердитого окрику.

— Та хлопчина ж ледачий, — засміявшись, відповів він по-англійськи.

Хлопчик усміхнувся. Коваль поклав йому на плече важку руку і, потримавши трохи, легенько підштовхнув малого уперед, наказавши йому вийняти тупе свердло з дриля і замінити його новим.

Бен усе зрозумів і швидко глянув на свого сина, щоб перевірити, чи зрозумів той. Але Деві був потайливим хлопцем і дуже рідко показував, що в нього на душі, правда, крім тих випадків, коли його огортав страх.

— Ну, як тобі подобається клітка? — запитав у нього Бен.

— А ти зможеш поставити її під водою?

— Знизу почеплю вантаж і прив'яжу бокові стінки до корала, — відповів Бен.

З тріском зламалося свердло; коваль почав шукати інше в ящику з інструментами, а Махмуду наказав тим часом приварити прути дверцят. Бен і Деві дивилися, як хлопець запалює ацетиленову лампу, роздуваючи сине полум'я, і, надівши потріскані окуляри, приварює хрест-навхрест стальні смуги до дверної рами.

— Приварюй міцно! — попросив хлопчика Бен.

— Jowa, ay Bey[1], — відповів той.

Бен усе-таки не спускав з нього очей, стежачи, щоб прути були приварені надійно. Він стояв біля маленького єгиптянина, але раптом помітив, що Деві демонстративно відійшов убік. Подивившись на спину сина, Бен збагнув, що той хоче показати свою солідарність з маленьким арабом, який дуже добре вмів приварити прути й без вказівок старших.

* * *

Клітка була готова, тепер лишалося перевезти її на маленькому найманому літаку, не злякавши при цьому його власників. Чим менше вони знатимуть про цю дивну залізну клітку, тим краще. Навіть розібрана, вона була надто громіздка, щоб вміститись у фюзеляжі "Остера".

Був єдиний спосіб — прив'язати її зовні вздовж фюзеляжу. Але це треба було зробити дуже акуратно, бо інакше клітка могла зсунутись під час польоту і це призвело б до аварії.

На невеликому аеродромі у Бена були друзі серед єгиптян-механіків; і одному з них, якого звали Саламом — за те, що він завжди промовляв: "Ya Salaam!" ("боже милостивий!"), про що б не говорили: чи то про вдалий політ, чи, навпаки, про серйозну катастрофу, — Бен пояснив, що йому потрібно.

— Ya Salaam! — сказав Салам, подивившись на клітку. — З цією штукою на "Остері" не полетиш.

— Чому? — запитав Бен. — Таку вагу машина підніме легко.

Салам покрутив головою, показуючи на легкий трубчастий фюзеляж.

— Під час польоту вони повинні зберігати еластичність, — пояснив він. — Якщо ви до них прив'яжете металеву клітку, буде надто велике навантаження на хвіст... Ya Salaam!

Він вважав, що Бену, можливо, й пощастить долетіти, але конструкцію літака буде послаблено. Це небезпечно.

— В ангарі стоїть "Бічкрафт". Він для цієї справи значно кращий.

"Бічкрафт" — міцний, сильний американський літак з потужним двигуном. Машину купили єгиптяни у нафтової компанії, де раніше працював Бен. У "Бічкрафтах" і "Фейрчальдах" він возив над єгипетською пустелею геологів, а тепер ці літаки були старі й доживали свій вік в ангарах.

— От сюди, зрозуміло? — сказав Салам, показуючи місце під фюзеляжем одного з "Бічкрафтів".

Бен згадав, що там угвинчено чотири болти для того, щоб прив'язувати літак до кілків у пустелі під час сильного вітру.

— Чудово! — зрадів він.

Салам відсунув панель у задній частині фюзеляжу ї показав, куди можна прикріпити ще два болти, щоб підв'язати клітку.

— А мотор справний? — поцікавився Бен. — Пригадую, з нього мастило текло, як із сита.

— Годин на двадцять вистачить, а в мене в дуже важке мастило.

З Саламом не пропадеш, і Бену здавалося, що він уже напівдорозі до мети.

* * *

Ще коли Бен працював у Канаді, йому частенько доводилось літати на невеликих літаках, перевозячи громіздкі частини гірничого устаткування, підв'язані до фюзеляжу. Але у старого "Бічкрафта" розхиталося управління, і мотор втрачав компресію вже на зльоті; Бену здавалося, що він летить не на літаку, а на самій залізній клітці.

— Все гаразд? — запитав він у Деві.

Хлопець був блідий, і батько не знав, чи це від повітряних ям над пустелею, від природженого страху перед літаком, чи від передчуття небезпеки, яка чекає на них в Акулячій бухті.

— А вище ти не можеш піднятися? — спитав Деві. — Туди, де немає ям?

Це вже було досягненням. Хлопець нарешті про щось запитав.

— Я й так лізу вгору скільки можу, — відповів Бен, стараючись перекричати не дуже сильний гуркіт старенького мотора. — Клітку прив'язано надто близько до носа…

Ніс у "Бічкрафта" й так був надміру важкий, навіть з додатковим вантажем на хвості. Бен ще одвів ручку назад, але протез на лівій руці зразу ж уп'явся в живе м'ясо. Доводилося весь час держати машину в рівновазі; досить було одвести ручку надто далеко — ніс задирався і літак втрачав управління.

— В кишені у мене леденці, — сказав Бен. — Візьми їх собі.

Деві заліз у кишеню батькової сорочки і вийняв пакуночок леденців. Один леденець він засунув Бену в рот (той не міг відпустити ручку). І зробив це, як помітив Бен, з власної волі.

— Тебе нудить? — запитав батько.

Деві похитав головою, і Бен зрозумів, що не повинен був про це питати. Запитання, мабуть, нагадало минулий політ, коли Деві дуже нудило. Але цього разу Бен дав йому таблетку аерону.

— Хочеш спробувати? — запропонував Бен, кивком показуючи на ручку.

Деві знову хитнув головою і подивився на батьків протез, він був з алюмінію, а кисть руки — з якогось легкого сплаву, вкритого шкірою. Там, біля ліктя, де штучна рука з'єднувалась із справжньою, утворилася свіжа рана, з якої виступила кров. Вигляд кровоточивої рани примусив Деві глянути батькові у вічі; він не розумів, як той може терпіти такий біль, але Бен відповів йому спокійним поглядом.

— У мене таке відчуття, наче я веду важкий товарний поїзд! — прокричав Бен.

Він удавав, що йому легко, але насправді йому здавалось, що він несе літак на витягнутій хворій руці і вона вже втрачає останні сили.

— Ось вона! — з полегкістю промовив Бен, коли серед десятка тисяч бухт уздовж оголеної зеленої межі пустелі й моря з'явилася їхня біла бухта.

Бен дізнався про неї від одного єгипетського гідробіолога: той казав, що тут було повно і акул, і велетенських скатів. Цю бухту теж називали Акулячою, як і всі інші, і вона теж являла собою вигнуту гряду неприступного коралового рифу, вправлену в безлику пустелю. Сюди можна було дістатись або з моря, або на легкому літаку.

— Ну, тепер держись! — гукнув Бен, коли вони почали знижуватись. — Він буде підстрибувати…

Підійти до бухти було легко. Та тільки-но вони спустилися нижче, як піщана поверхня берега перестала здаватися рівною смужкою пустелі, й на ній з'явилося безліч купин.

Літак торкнувся землі, внизу у нього щось перемістилось, і його так занесло, що вони мало не перекинулись. Почувся сильний тріск у фюзеляжі, і їх штовхнуло: пробило задню стінку кабіни. Літак підскочив і зупинився, але внизу знову щось затріщало.

— Ти не забився? — спитав Деві батька. — Що сталося?

У Бена мало не вирвало протез, коли ручка подалася вперед, і йому, видно, було дуже боляче. Він щосили смикав ремінці, якими протез був прив'язаний до руки, гарячкове стараючись звільнити закривавлену куксу від металу й шкіри, що душили її.

— Ах, будь ти проклята! — сердито бурмотів він. — Краще не мати ніякої руки!

Бен лаявся, поки випадково не побачив обличчя сина. Тоді він схаменувся і затих. Але, прочитавши в очах у хлопчика вже відомий йому жах, Бен запитав себе, чи правильно він зробив, узявши дитину туди, де вона вже раз натерпілася стільки страху. Проте з самого початку цей політ здавався йому необхідним для них обох. Бен був людиною простою і труднощі на своєму шляху вмів переборювати тільки наполегливістю.

— Нічого, загоїться, — сказав він Деві й вискочив з кабіни, щоб подивитись, чи дуже пошкоджено літак.

Поломка була незначна. Край залізної клітки зрізав великий виступ корала над піском. Цей шматок корала і пробив з таким тріском фюзеляж. Якби корал не був так акуратно зрізаний, він міг би проломити хвіст літака і зовсім його понівечити.

— Дрібниці! — вигукнув Бен, який ніколи не втрачав самовладання. — Фюзеляж ми полагодимо…

Деві зразу ж підійшов до води, занурив гаряче обличчя у море, змочив чубчика і шию.

— Ех ти, бідолаха! — знову пожалів хлопця Бен.

Але він зразу ж подолав у собі це почуття. Жалість до сина не допоможе їм обом.

* * *

Залізна клітка трохи погнулася від удару об корал, але за допомогою мовчазного Деві Бен до обіду зібрав її.

Вони чекали заходу сонця, лежачи під літаком. Потім закріпили болтами стінки клітки. Деві вставляв болти, а Бен загвинчував їх

здоровою рукою, озброєною гайковим ключем. Дверцята почепили на завіси, коли вже зовсім смеркало.

— Ну, другу руку вони мені крізь ці прути вже не відкусять, — сміявся Бен, милуючись кліткою.

— Ти надінеш під воду протез? — запитав Деві.

— Ні. З ним гірше, ніж зовсім без руки, — відповів Бен.

Він не признався, що все одно не зміг би надіти протез на відкриту рану.

* * *

Вони переночували під літаком, але цього разу Бен передбачив усе, що могло знадобитися синові: лимонад, печиво і навіть компот; вони їли його руками, а Бен у цей час розповідав хлопцеві, як розпізнавати сузір'я у Східній півкулі.

Деві і взнаки не давав, що йому це цікаво, але Бен відчував: син слухав його з захопленням.

Рано-вранці Бен розвідав, куди зручніше опустити клітку, але котити її по піску до краю рифу було зовсім не легко.

— Краще взуй черевики, — порадив Бен хлопчикові, що поранив ногу.

Сам Бен ще не звик до того, що він однорукий, і вже був дуже роздратований на той час, коли клітку можна було спустити через край рифу в прозору глибінь на двадцять футів. Деві допомагав йому. Він мовчки виконував усе, що наказував батько, і ні разу не взявся що-небудь зробити з своєї волі, як це звичайно буває з усіма хлопцями.

— Коли я скажу тобі: штовхай, — ти вже не шкодуй сили, — звелів йому Бен, — і зразу ж тікай убік, щоб не заплутатись у вірьовці…

Він прив'язав до верхньої частини клітки чотири кінці. Тепер вона не зможе повалитись набік і піде вниз стійма.

— Штовхай! — крикнув Бен.

Обидва сапали і ковзались, та ось нарешті клітка перевалилася через край рифу.

— Відійди! — гукнув Бен.

Але Деві вже встиг відскочити. На кілках, забитих у прибережний пісок, натягнулася вірьовка, і клітка повисла під водою. Бен надів маску і впірнув, щоб оглянути її.

— Здається, все гаразд, — сказав він, вийшовши на берег після того, як встановив клітку на дні. — Тепер я прив'яжу її до коралового рифу, і на цьому кінець.

Бен помітив, що Деві вже нап'яв брезент, під яким вони могли провести час у найбільшу спеку. Хлопець устиг перетягнути на берег і частини маленького компресора для наповнення повітрям акваланга, отож Бену лишалося тільки його зібрати.

"Нарешті у мене з хлопчиною справи пішли на лад", — вирішив Бен.

Він не пам'ятав, щоб Деві коли-небудь раніше випереджав його бажання, і подумав про арабського хлопчика, який так майстерно вгадував думки коваля.

— Як тобі сподобався той арабський хлопчина? — поцікавився Бен.

— Скільки він заробляє за тиждень? — запитав у свою чергу Деві.

— Небагато, — відповів Бен, здивувавшись одвертій практичності сина. — Кілька піастрів у день.

Та хіба всім дітям не притаманна груба практичність, тоді як більшість дорослих безнадійно сентиментальні?

Камера для підводних зйомок, яку прислала Бену кінокомпанія, знімала на тридцятип'ятиміліметрову плівку. Підводні зйомки й були метою цієї маленької експедиції. Компанія платила до п'яти тисяч доларів за тисячу футів добрих кадрів з акулами і ще тисячу доларів за кадри з велетенськими скатами.

Бен опустив на вірьовці важкий кіноапарат у воду, потім надів акваланг.

— Якщо хочеш, можеш лягти на край рифу і дивитись, — звернувся він до Деві й показав, як треба розплататись у мілкій воді за гребенем корала, зануривши обличчя в воду над самою глибінню.

— Знаю, — кинув Деві.

— Тільки не пірнай.

Бен захопив із собою запасний акваланг. Він уже навчив Деві пірнати у невеличкій затоці, захищеній рифом, що перетинав доступ акулам. Деві був добрим плавцем і легко освоїв апарат.

— Що ти робитимеш, поки я буду під водою? — запитав Бен.

— Читатиму, — сказав Деві і вийняв з рюкзака книжку.

Бен глянув на неї і посміхнувся. Це була одна з тих книжок, якими так захоплюються англійські хлопчики, — пригоди хороброго льотчика, що бився у Північній Африці з арабами.

— Тобі вона подобається?

— Подобається, — ніяково відповів Деві. — Вона з шкільної бібліотеки.

Може, саме це й робило книжку такою привабливою. Бен подумав, що його син більше англієць, ніж американець. Деві не пам'ятав Америки і ходив у Каїрі до англійської школи. Навіть вимова у нього була швидше англійська, ніж американська. Англійське виховання, мабуть, і пояснювало те, що він був таким стриманим і практичним.

— Я ненадовго, — сказав Бен і занурився у воду, держачись за вірьовку.

Опинившись під сріблясто-блакитною поверхнею моря, Бен подивився, чи не привернула уваги акул його принада з ослячого м'яса. Тоненькі червоні струмочки крові сочилися з м'яса в прозору воду коралового моря. Хмари дрібних рибок зацікавлено розглядали принаду, але великої риби не було й близько. Бен опустив кіноапарат на саме дно і, заходячи в клітку, зрадів із своєї вигадки. Тут йому ніщо не загрожувало, а знімати акул звідси було дуже зручно. Він зачинив дверцята клітки і став чекати.

* * *

Бену довелося чекати й тоді, коли він спустився вдруге під воду після обіду. Як і завжди, акули з'явилися зненацька, не знати й звідки. Хвилину тому їх ще не було, а ось, не встиг він і оком змигнути, як одна з них уже тикає носом у осляче м'ясо. Поки Бен наводив кіноапарат, поруч з нею з'явилося ще дві; одну з них, плямисту, акулу-кішку, супроводили дві

смугасті риби-пілоти, що плавали над виступом її носа. Бен приладнав камеру до стінки клітки й натиснув спуск. Ближча акула кинулася геть. Вони ще не покуштували крові. Покуштувавши її, акули зразу стають сміливіші. Бен знову став чекати.

Його не бентежило те, що він ще раз опинився в оточенні цих страховищ, від яких зазнав стільки лиха. У клітці він почував себе цілком безпечно. Але Бен виразно відчув біль у руці, куди минулого разу вп'ялися зуби акули. Боліло в тій частині руки, якої вже не було.

"Останній раз, — сказав він сам собі. — Останній хід — і більше не гратиму. Треба подумати й про хлопця…"

Бен і сам вважав, що надто вже добре вміє пристосуватись до обставин. Це корисно, коли літаєш над канадськими лісами, і при такій безладній роботі, яку йому доводилось виконувати в Єгипті. Оглядаючись назад, він зрозумів, що вміння пристосуватись стало його другою натурою. Та й як інакше міг би працювати й навіть просто вижити такий льотчик, як він? Проте не можна будувати на цьому життя людині, якій треба ростити сина. І, поглядаючи на шершаву шкіру акули, що була від нього на відстані якихось шести футів, Бен вирішив, що доведеться про це добре поміркувати у вільний час. Йому зовсім не хотілося, щоб Деві ріс таким, як він.

Дві акули кинулись на м'ясо, а потім безстрашно пропливли повз клітку. Бен націлив на них об'єктив.

— Ну, мене ти не схопиш! — сказав він, коли одна з акул вернулася, щоб подивитись на нього. — Дзуськи!

Тепер у Бена був багатий вибір: перед ним плавало п'ять чи шість акул. Деякі з них належали до породи акул-велетнів, дві були плямистими "кішками". Одна лежала на дні великої підводної скелі

мертвого корала, в тому самому місці, де він сподівався побачити скатів. До цієї скелі Бен прикріпив розчалку, що держала клітку.

"Тільки не поспішай!" — у думці сказав він сам собі.

Йому завжди хотілося знімати дуже короткі шматки. Він підтримував камеру обрубком руки. Було боляче, але якось виходило. Раптом одна з акул-велетнів зухвало наблизилась до клітки і, відпливаючи, вдарила по ній хвостом.

Клітка нахилилась назад, потім уперед і мало не перекинулась на бік; її тримали вірьовки, якими Бен прив'язав клітку до коралового рифу. Він почекав, доки клітка перестала хитатись, і вирішив, що вже годі. До того ж у камері кінчилася плівка.

— Ще раз, і все, — сказав він Деві, випливши на поверхню.

— Чому акула вдарила по клітці? — запитав Деві.

Він усе бачив зверху, але Бен ухилився од відповіді.

— Хто його знає, — пробурчав він. — Випадково…

Але він не заспокоїв Деві. Бажаючи розвіяти його страхи, Бен звелів хлопцеві укладати спорядження, щоб можна було вирушати в дорогу, тільки-но він випливе.

* * *

Він невдаха, в житті йому завжди не щастило, і хоч Бен до цього вже звик, йому, видно, вже не по літах боротися із своїми невдачами. Бен скінчив знімати акул. Вони зжерли все м'ясо, і більшість із них уже попливли собі. Але він уперто чекав, сподіваючись, що з'явиться

тисячодоларовий скат — скати облюбували місце біля коралової скелі, де дрібні рибчини очищали їх від паразитів.

"Боже мій! — вигукнув у думці Бен. — Здається, поталанило…"

Велика, схожа на плямисту хмару, тінь рухалась по самому дну мимо скелі. Це був скат з дивовижними головними плавниками; він плив важко й незграбно: чи то був сліпий, чи поранений, а може, просто старий.

Пливучи, скат збивав із скелі невеликі шматки. корала, а білий пісок на дні клубочився від кожного помаху його велетенських гострих бокових плавників.

"Ану, голубчику, ближче!" — запрошував його Бен.

Скат плив біля самої клітки, і хоч Бен цілком захопився зйомкою, він усе ж подумав, що плавником або могутньою головою скат може порвати вірьовку, прив'язану до коралової скелі.

Бен постукав камерою по прутах клітки, щоб налякати ската, але той плив далі й наткнувся на вірьовку.

Від сильного поштовху клітку шарпнуло вперед. Бен відчув, як вона перекидається, наче її вдарило міною.

У нього промайнула думка, що скат потягне клітку з ним у відкрите море. Бен лежав на боці. Він вирішив, що ззаду або порвалися вірьовки, або відламався шматок коралового рифу. Клітку штовхнуло з неймовірною силою. Вона перекинулася раз і вдруге. Ще один поштовх — скат звільнився од вірьовки і незграбно зник у хмарі піску та коралових кришок.

"Як же я виберусь?" — подумав Бен.

Дверцята були притиснуті до морського дна. До того ж клітку погнуло, і прути з одного боку вдавило всередину. Бен почував себе так, як велика риба в акваріумі. Тюрма його була тісна, коли в ній можна було стояти, а тепер, лежачи, він ледве міг поворухнутись.

"Якщо я цього разу виберусь, буде просто диво", — сказав він собі.

Просунувши ногу крізь прути на морське дно, Бен спробував хоч трохи підняти клітку й перекинути її дверцятами вгору. Марно. Він хотів розігнути тонкі стальні прути, але коваль постарався зробити їх міцними. Бен почав трясти дверцята, сподіваючись їх зламати, але Махмуд зварив метал сумлінно.

"Амба!" — подумав Бен.

Він перевернувся на спину, щоб подивитися, чи стежить за ним Деві. Але вгорі не видно було маски хлопця. Тоді він глянув на манометр і вилаяв себе за те, що чекав зайвих п'ять хвилин — і все через якусь нещасну тисячу доларів!

Повітря у нього лишалося не більше як на двадцять хвилин.

* * *

Минуло дві хвилини, але Бену здалося, що минула година.

Він ще раз спробував звільнитись і, глянувши вгору, побачив маску Деві. Бен ліг на спину й помахав рукою. Син помахав йому у відповідь. Здоровою рукою Бен показав, що хоче одгвинтити болти, якими було скріплено клітку, і йому потрібен гайковий ключ.

Обличчя Деві зникло.

Коли хлопець з'явився знов, Бен побачив, що він опустив у воду гайковий ключ.

— Не кидай! — видихнув Бен з пухирцями повітря, неначе Деві міг його почути.

Та хлопець кинув ключ. Він прив'язав його до волосіні, розгойдав і закинув у клітку. Бен навіть не одв'язував його, а зразу ж узявся одгвинчувати болти.

Але круглі головки болтів виявились усередині клітки, а гайки — зовні. Хоч як Бен вивертав руку, він не міг накласти ключа на гайку. Бен глянув угору й похитав головою. Але Деві там не було.

За підрахунками Бена, повітря лишалося хвилин на п'ятнадцять. Тут він помітив, що до нього спускається вірьовка. Збагнув: хлопець хоче спробувати підняти клітку. На суші це було б неможливо, але під водою, може, й пощастить.

— Давай! — знову видихнув Бен, прив'язуючи вірьовку до кришки. — Тільки швидше!

Маска Деві зникла, а через кілька секунд вірьовка натягнулась, але клітка лишилася на місці. Спроба була безнадійною, і, коли знову з'явилося обличчя Деві, Бен почав вертіти рукою.

— Літак, — нечутно сказав він. — Запусти літак.

Бен показував, як запускати гвинт, брати на себе ручку, давати газ… Хлопець зрозумів і знову зник. Доки тяглися ці нескінченні хвилини, Бен старався уявити собі, що робить син: чи догадається він прив'язати трос до заднього колеса, чи зуміє запустити мотор, який так часто захлинався; перед ним стояло безліч дрібних завдань, від рішення яких

залежав успіх; навіть тут, під водою, льотчикові здавалося, що його кидає в піт.

— Поспішай, Деві! — сказав Бен і злякався за хлопця.

Якщо він не зможе звідси вибратись, Деві нізащо не підніме в повітря цей "Бічкрафт". Літак надто старий і неподатливий, щоб хлопцеві ще раз пощастило долетіти. Тепер життя Деві цілком залежало від його власного.

Тут Бен відчув поштовх.

"Він його запустив!.."

Вірьовка натягнулася знову; Бен злякався, що її переріже об залізний кут клітки. Здоровою рукою він одвів вірьовку вбік. Бен був побитий і подряпаний, але тепер, коли працював мотор, до нього вернулася надія.

"Він не відпустив гальма", — подумав Бен.

Якщо гальма спрацьовані, вони не витримають… Зненацька справді щось смикнуло…

Клітка застрибала по дну, лягла на бік, потім уперлася дном у стінку коралового рифу і піднялася — не зовсім, але все ж трохи піднялася.

— Держи! — відчайдушне закричав Бен.

Не звертаючи уваги на біль, він просунув здорову руку крізь прути і почав підтягувати клітку до рифу. Вірьовка ослабла, Бен смикнув її вниз, закинув за виступ і якось прив'язав до стальних прутів.

Льотчик виразно відчував, як важко працює клапан подачі повітря. Глянувши на манометр, Бен побачив, що тиск упав до десяти атмосфер, — кінчалося повітря.

Він почав штовхати дверцята, проте, хоч клітка тепер і стояла, вони не відчинялись. Клітку погнуло, і дверцята безнадійно заклинились: Бен не міг вибити їх ні рукою, ні ногою.

* * *

Він знову безпорадно глянув угору.

— Пропав! — схлипнув льотчик. — Пропав!

Бен відчував, що втрачає розум, та коли знову побачив обличчя хлопця — маску й темне скло, — все ж зумів показати йому, що не може відчинити дверцят.

* * *

Тільки тоді, як Деві раптом зник, а потім усією постаттю з'явився вже нижче поверхні моря, Бен тривожно озирнувся, чи немає акул.

— Не спускайся! — замахав він руками.

Деві спускався з великим зусиллям. Хлопець був надто малий і легкий для свого великого акваланга, але він все ж дістався до клітки і вчепився за неї. Ох, як Бену пригодилося б повітря з цього акваланга! Але він раз у раз гарячкове оглядався, чи не видно поблизу акул.

Їх було дві; вони дрімали недалеко, біля скелі.

Деві з усієї сили смикнув дверцята руками.

У Бена промайнула думка про напилок, але він згадав, що в ящику з інструментами напилка немає.

Він більше нічого не міг придумати і вже майже не міг дихати. Дивився на Деві в якомусь отупінні; хлопець прив'язував вільний кінець вірьовки до дверей клітки.

— Ну і що?

Деві почав швидко рухати ногами, щоб спуститися глибше. Батько побачив, як він поплив до скелі, захопивши всі шматки вірьовок. Акули, що лежали там, на дні, могли бути й людожерами; Бен з тривогою стежив, як син обережно обходить виступ скелі, тягнучи за собою зв'язані докупи вірьовки.

"Він хоче використати скелю як блок", — зрозумів Бен, вдихаючи рештки повітря і чекаючи, що кожен новий ковток буде останнім.

Йому хотілося поквапити хлопця, але льотчик знав, що цього робити не можна.

Бен дивився, як Деві незграбно пропливає прямо над сплячими акулами. "Дітей не можна наражати на небезпеку, — з гіркотою подумав він, — навіть коли на карту поставлено твоє життя". Скільки разів Бен був злочинцем по відношенню до свого сина, покладаючись на те, що все обійдеться щасливо. Життя — це пастка, і треба вберегти від неї хлопця, якщо тільки пощастить вибратися звідси. Він оберігатиме сина від найменшого риску, від будь-якого натяку на небезпеку...

Бен ковтав останнє повітря з апарата, коли Деві благополучно обійшов коло й почав підійматись, затиснувши в руці вірьовку.

"Дай акваланг!" — жестом попросив Бен.

Він вказав на свій манометр і похитав головою; показав на акваланг Деві, даючи зрозуміти, що його треба спустити якнайшвидше.

Деві кивнув.

Бен відчував, як від кожного подиху тремтить і опирається повітряний клапан.

Він напружував тепер м'язи живота, витягаючи з балона останнє повітря. В голові наморочилось, і Бен не розумів, чому Деві зволікає. Далі він не протягне, Бен знав це напевне…

Акваланг опустився на вірьовці.

Бен вирвав з рота загубник і потягнув до себе крізь прути шланг другого акваланга. Припавши обличчям до прутів, він засунув у рот новий загубник. З апарата пішло повітря, і льотчик відчув прохолодний струмінь з металічним присмаком.

Але чи не пізно? Він так змучився що ледве тримався обрубком за стінку клітки, вчепившись здоровою рукою за шланг. Свідомість ледве жевріла в ньому.

Він не помітив, як потягло клітку вперед, поки вона знов не захиталась. Вірьовка, прив'язана до дверцят і закинута за скелю, натягнулася. Від скелі відлетіли шматки мертвого корала, риби кинулись врозтіч, заворушилися сонні акули.

Деві знову запустив мотор, і літак тягнув вірьовку.

* * *

Бен міцніше стиснув зубами загубник, гарячкове чіпляючись здоровою рукою за виступ рифу. Тепер він уже відчував, як туго натягнута вірьовка. Гострий корал різав йому руку.

Все сталося зразу.

Рвучко відчинилися дверцята, лопнула вірьовка, Бен випустив шланг акваланга, і його віднесло вбік. Клітка нахилилась, мить — і вона впаде.

Лишалася секунда, щоб. вибратись через напіввідчинені дверцята.

Кинувшись уперед, Бен відчув, як залізо обдерло йому спину. Клітка перекинулась, тільки-но він встиг з неї вискочити. Він почав рухати ногами, щоб випливти на поверхню, а легені, здавалось, ось-ось розірвуться.

Але й тепер на Бена ще чатувала смерть.

Досить йому забути, що, піднімаючись, треба поступово видихати повітря, тиск у легенях збільшиться, і легені не витримають.

"Видихай, — повторював він собі, — помаленьку".

Він вирвався на поверхню, все ще з посвистом випускаючи повітря. І жадібно зітхнув, усім своїм єством відчуваючи яскраве світло, сонце і вітер.

— Мерщій! — кричав Деві; надівши маску, він стежив, що відбувається під водою. — Акула!

І тут Бена огорнув жах, який надає людині нелюдські сили. Він почав бити руками й ногами і, мов на крилах, вилетів за коралову гряду, на мілководдя.

Деві допоміг йому вилізти. Тільки тут Бен згадав про порожній акваланг у себе за спиною. У нього ледве вистачило сили впасти долілиць у нагріту сонцем воду біля самого берега.

І все…

* * *

Бен нерухомо лежав у теплій воді. Сили більше не було. Деві допитувався, як він себе почуває. Але Бен тільки кивнув. Мотор ще працював. І, мабуть, перегрівся.

— Вимкни мотор! — ледве вимовив льотчик.

Хлопець захляпав по воді. Мотор захлинувся в надривному кашлі. Настала тиша. Бен знав, що йому треба підвестись, бо інакше він не встане ніколи.

Він одстебнув пряжки акваланга, важкий пояс і виповз із свого обладунку. Звівшись на ноги, вибрався на прибережний пісок і знову ліг, цього разу на спину; кожна подряпина, кожне садно на тілі давались узнаки.

І тут Бен зрозумів, що він розтратник.

Це він зрозумів. Ну що ж, то добре. Більше він ніколи не ризикуватиме життям хлопчини. В його віці смерть не страшна. Життя своє він і так уже розтратив. Але дитині не можна помирати.

— Прости, хлопче, — сказав він, дивлячись на сина.

Над ним нахилилось витягнуте, перелякане обличчя дитини. Ось-ось він побачить знайомий жалібний погляд, почує знайомий докір.

— Здорово все це в тебе вийшло! — з відчаєм промовив Бен.

Це була суща правда. Деві ніколи не нав'язувався із своїми послугами, він не мастак вгадувати чужі бажання, і вже ніяк не скажеш, що в нього щира душа; та коли хлопець підросте, він буде незамінним у важку хвилину. Можливо, у нього батьків характер, недарма вони обидва так уперто держаться за життя.

— Я залишив камеру… — почав був Бен.

Він сів. Камера застрахована, і ніхто не жалітиме, що вона пропала, але плівка, кадри з велетенським скатом коштували тисячу доларів.

— Ти туди не вернешся? — спитав Деві. — Не вернешся?..

Бен знав, що в нього вистачить пороху вернутись. Так, він зможе пірнути, знайти другий акваланг і спуститися з ним, щоб забрати камеру. Але терези почали схилятися в другий бік.

— Мабуть, ні, Деві… — сказав він. — Мабуть, що ні…